

TIROLSKI, REKAŠKI, KECANSKI I CENEJSKI HRVATI

miercuri, 11 februarie 2015

Kada se, u raznim prilikama, govori o Hrvatima u Rumunjskoj, mi, Karaševci, zbog toga što smo najbrojnija skupina na ovim prostorima, navikli smo da se govori o nama te skloni smo ponekad i mišljenju da smo jedina hrvatska zajednica vrijedna spomena.

Ima, me utim, osim nas onih koji živimo u sedam sela Karaševske doline, još nekoliko skupina Hrvata u našim okruženju, o kojima, svakako, ve ina nas znamo, ako ništa drugo, onda barem ih nabrajati. A to su Hrvati u Tirolu, Rekaški, Ke i i eneju.

O našim sunarodnjacima iz Tirola znamo najviše, budu i da pripadaju Karaševskom narodu, a s njima nismo u potpunosti izgubili veze. U 19. stolje u, konkretnije 1828. godine, u Tirol je pristigao znatan broj Karaševskih obitelji, predstavljaju i tada jednu tre inu ukupnog broja tirolskog stanovništva. Karaševci su se grupirali u južnome dijelu naselja, osnivajući svoj kvart. Daljnje nastanjenje ovog prostora s Karaševskim stanovništvom odvijalo se izme u 1830. i 1860. kada je više obitelji iz Vodnika, Ravnika i Lupaka krenulo prema Tirolu. Iako danas tu živi nešto manje od 80 pripadnika hrvatske manjine, vrijedno je spomenuti da su unato odcjepljenja od Karaševske regije, jako dobro o uvali naš jezik i naš običaji.

Manje pak znamo o Rekašima kim Hrvatima iz Rekaša. Za njih se pretpostavlja da su tamo pristigli sredinom 17. stolje a iz isto ne Slavonije. Rekaški Hrvati su živjeli nekada i u Mariji Radni, prvi put su bili spomenuti davne 1520. godine, ali su danas oni ve asimilirani. Vjerojatno bi istu sudbinu djelili i Rekaški Hrvati, da nije u ovo mjesto pristigla, 150 godina kasnije, nova skupina Hrvata iz Gorskog kotara, uglavnom podrijetlom iz Mrkoplja, a u Rekaški su stigli iz okolice Ostrogona gdje su neko vrijeme radili kao drvosje e i drvodjelci. Budu i da su hrvatski Rekaški starosjedioci za grad Ostrogon koristili naziv Gran, po tome su Granerima zvali i novopristigle Hrvate. Još manje znamo pak o ostalim dvama skupinama: Ke anskim i enejskim Hrvatima.

O njima je, me u ostalima, pisao profesor Stjepan Krpan u svojoj knjizi "Hrvati u Ke i" (Zagreb 1983), dok se u novije vrijeme u svojim istraživanjima o Hrvatima u Rumunjskoj bavila s njima i Castilia Manea-Grgin, povjesni arka iz Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar".

Ke a se nalazi 38 km zapadno od Temišvara. Njezin hrvatski dio obuhva a dvije ulice u zapadnom kraju sela, Orvatski sokak i Ma ev kraj. Ke a, koja se nalazi samo nekoliko kilometara od rumunjsko-srpske granice, bila je prije dio op ine eneje, gdje tako er živi malen broj Hrvata – Li ana, njih 18. Od 1820. eneje je bio zavi aj neko razgranatoga hrvatskoga plemi kog roda Vu eti a, podrijetlom iz Brinja.

Ke anski Hrvati su jedini rumunjski Hrvati za koje je poznato, prema izvorima, kada i odakle su došli njihovi preci u današnji zavičaj. Godine 1699. bio je potpisan Karlovački mir između Habsburškog i Osmanskog Carstva. Posljedica toga mirovnog sporazuma bila je da je zagrebački biskup, koji je istodobno bio i topuski opat, ponovno dobio u posjed velikih dijelova imanja nekadašnje opatije u Topuskom (1211–1463), s obiju strana rijeke Kupe. Na tom području su se od davnine nalazili brojni predijalci, uživateli predijalca koji je vlasnik bio zagrebački biskup. Oni su njemu zauzvrat obavljali različite službe, u prošlosti najviše vojne. Za vlade Marije Terezije, godine 1750, bila je donesena odluka o uređenju Vojne krajine, pa su posjedi pokupske gospodarske uprave uključeni u taj vojni pojas. Kao naknadu za to, zagrebački biskup dobio banatsko vlastelinstvo Biled, zapadno od Temišvara. No, graniarske vlasti u Pokuplju nisu priznavale plemi ka prava predijalaca, tako da su se oni u dogovoru s biskupom odlučili ili preseliti u Banat. Preseljenje je započeo biskup Tomo Galjuf 1788., a nastavio i dovršio biskup Maksimilijan Vrhovac 1801. Predijalci su se naselili u Boki, Klariji (Radojevo) i Neuzini, koje su danas u srpskom Banatu, te u Kei.

Početkom 19.

stoljeća, u novom zavičaju, u Kei, 11 hrvatskih obitelji dobilo je od zagrebačkog biskupa posjede s kućama i gospodarskim zgradama u vrijednosti onih u Pokuplju, kao i kmetove. Stara plemstva priznata su im i u novom zavičaju, a za zemljinu dobiveno na uživanje plaćali su, kao i prije preseljenja, godišnji porez (canon) zagrebačkom biskupu o Martinju.

No, graniarske vlasti u Pokuplju nisu priznavale plemi ka prava predijalaca, tako da su se oni u dogovoru s biskupom odlučili ili preseliti u Banat. Preseljenje je započeo biskup Tomo Galjuf 1788., a nastavio i dovršio biskup Maksimilijan Vrhovac 1801. Predijalci su se naselili u Boki, Klariji (Radojevo) i Neuzini, koje su danas u srpskom Banatu, te u Kei.

Početkom

19. stoljeća, u novom zavičaju, u Kei, 11 hrvatskih obitelji dobilo je od zagrebačkog biskupa posjede s kućama i gospodarskim zgradama u vrijednosti onih u Pokuplju, kao i kmetove. Stara plemstva priznata su im i u novom zavičaju, a za zemljinu dobiveno na uživanje plaćali su, kao i prije preseljenja, godišnji porez (canon) zagrebačkom biskupu o Martinju. Ukinuće kmetstva 1848. pokupski doseljenici ostali su bez radne snage, iako im je zemlja, dotada na uživanju, postala njihovo vlasništvo. Neka gospodarstva su propadala, dok su se druga prilagodila novim prilikama.

Daniel Lucacela